

Lempeää pakottamista

Teatteri-ilmaisun ohjaajan tutkimus omasta ammatillisesta kasvusta

Opinnäytetyö

Centria ammattikorkeakoulu

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Lokakuu 2016

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola - Pietarsaari	Aika Lokakuu 2016	Tekijä/tekijät Jani Hämäläinen
Koulutusohjelma Esittävä taide		
Työn nimi Lempeää pakottamista - Teatteri-ilmaisun ohjaajan tutkimus omasta ammatillisesta kasvusta		
Työn ohjaaja Minna Koivula	Sivumäärä 27+1	
Työelämäohjaaja -		
<p>Tämä opinnäytetyö on toteutettu hermeneuttis – fenomenologisena tutkimuksena, jonka lisätukena tutkija käytti elämäkerrallista dialogia. Tässä opinnäytetyössä tutkija pohti omaa ammatillista kasvuaan ja kompetenssia toimiessaan taideopettajan työssä. Käytännön osuutena tutkija suunnitteli ja toteutti fyysisen ilmaisun kurssin Tamperelaisen harrastajateatterin jäsenille. Opinnäytetyössä tutkija valitsi kolme näkökulmaa, joiden kautta hän tarkasteli omaa opettajuuttaan sekä tarkasteli saamaansa palautetta kurssilleen osallistuneilta ihmisiltä.</p> <p>Opinnäytetyössä tutkija avaa kehittämäänsä opettamisen filosofiaan ja siitä, kuinka se näkyy hänen omassa opettamisessaan. Tästä opettamisen tavasta tekijä käyttää nimitystä <i>Lempeä pakottaminen</i>. Opinnäytetyön aikana tutkija pohti omaa näkemystään opettamisesta sekä opettajana toimimisesta ja työ onkin tarkoitettu niille, jotka ovat kiinnostuneita taideopettajan työstä ja ammatillisen kasvun prosessista luovassa työssä.</p> <p>Tämä opinnäytetyö auttoi tutkijaa hahmottamaan omaa kompetenssiaan toimia vastuutehtävissä sekä selkeytti hänen näkemyksiään opettajan työstä taidealalla.</p>		

Avainsanat

Ammatti-identiteetti, ilmaisu, kokemus, lempeä pakottaminen, opettaja

ABSTRACT

Unit Kokkola - Pietarsaari	Date October 2016	Author/s Jani Hämäläinen
Degree programme Performing arts		
Name of thesis Gentle forcing - Drama instructor's investigation on his professional growth		
Instructor Minna Koivula	Pages 27+1	
Supervisor -		
<p>This thesis was carried out as a hermeneutic-phenomenological study, supported by biographical dialogue. In this thesis the researcher explored his own professional growth and his competence as a teacher. In the practical part the researcher designed and implemented a course in physical expression to the members of a Tampere amateur theatre. The researcher chose three perspectives through which he considered his own teacher identity, and reviewed the feedback received from the people who participated in his class.</p> <p>In the thesis the researcher tells about a teaching philosophy that he has developed himself and how this method shows in his way of teaching. He calls this method <i>the method of gentle forcing</i>. During the thesis the researcher pondered his own vision of teaching and working as a teacher. The thesis is meant for those who are interested in the art teacher's work and the process of professional growth in creative work.</p> <p>This study helped the researcher to perceive his own competence to act in the positions of responsibility and clarified how he sees the teacher's work in the field of art.</p>		

Key words

Experience, expression, gentle forcing, professional identity, teacher

Tiivistelmä

Abstract

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Tutkimusmenetelmät	2
2.1. Hermeneuttis-fenomenologinen tutkimus	2
2.2. Elämäkerrallinen dialogi tutkimuksen tukena	3
3. Kolme näkökulmaa taideopettajuuden tarkasteluun	4
3.1. Opettajan ammatti-identiteetti	4 -5
3.2. Taideopettajan ominaisuudet	5 -6
3.3. Oppimiskäsitykset	6 -8
4. Opettajana Tukateatterissa	9
4.1. Fyysisen ilmaisun kurssi	9 -10
4.2. Palaute ja reflektio	10 -13
5. Minä opettajana	14
5.1. Oma ammatti-identiteettini	14 -16
5.2. Minun taideopettajan ominaisuuteni	17 -19
5.3. Oppimiskäsitykset oman taideopettajuuden tukena	19 -20
6. Pohdinta	21
6.1. Miksi olen kiinnostunut opettamisesta taidealalla?	21 -22
6.2. Mitä olen taiteelta saanut, mitä haluan antaa muille?	22 -25
Lähteet	26 -27

Liitteet

1 JOHDANTO

Tutustuin teatteriin ensin harrastuksena ollessani kymmenvuotias. Vuosien harrastamisen jälkeen päädyin opiskelemaan alaa Suomen Teatteriopistoon Tampereelle kahdeksi vuodeksi näyttelijäntyön linjoille, vuodeksi Lahden Kansanopistoon teatterilinjalle sekä myöhemmin Kokkolaan Centria ammattikorkeakouluun, neljäksi vuodeksi suorittamaan teatteri-ilmaisun ohjaajan, tai lyhyemmin TIO:n, koulutusta.

Tampereen ja Lahden koulujen välissä toimin näyttelijänä tamperelaisessa harrastajateatterissa nimeltä Tukcateatteri. Mielessäni oli alkanut toistua ajatus siitä, että pitäisi löytää jotain uutta ja opiskellessani Lahdessa kiinnostuinkin ohjaamisesta, opettamisesta sekä kouluttamisesta teatterialalla, minkä vuoksi pyrinkin TIO:n koulutusohjelmaan. Teatteri-ilmaisun ohjaaja opintojen aikana pidin kokkolalaisille harrastajaryhmille kursseja mm. näyttämöväkivallan alkeista ja keskityin opinnoissani nimenomaan opettamiseen, ohjaamiseen ja kouluttamiseen.

Tässä työssä tutkin omaa ammatillista kasvuani sekä kompetenssia toimia taideopettajan työssä. Tässä työssä kerron myös kehittämästäni opettamisen filosofiasta, *lempeästä pakottamisesta*, ja siitä, kuinka se näkyy käytännössä sekä myös siitä, kuinka se on osa opettajuuttani. Opinnäytetyön käytännönsuutena suunnittelin ja toteutin Fyysisen ilmaisun alkeet - kurssin Tukcateatterin jäsenille, josta kerron lisää luvussa 4.

Tämä tutkimus on tehty hermeneuttis-fenomenologisella otteella, jonka tukena olen käyttänyt elämäkerrallista dialogia. Tämä siksi, että käytän työssäni sekä omia kokemuksiani suhteessa olemassa olevaan teoriaan, että kouluttamieni ihmisten kokemuksia omasta kurssistani (luku 4) suhteessa teoriapohjaan ja omiin kokemuksiini.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa avaan hermeneuttis-fenomenologista tutkimusta, elämäkerrallista dialogia sekä käsittelen niiden suhdetta toisiinsa tämän työn tutkimusmenetelminä.

2.1 Hermeneuttis – fenomenologinen tutkimus

Termi fenomenologia juontuu kreikan sanoista *fainomenon* ”ilmenevä, ilmiö” sekä *logos* eli ”järki, käsitteellisyys”. Fenomenologian yhtenä keulahahmona pidetään Edmund Hussleria, ja käsitteenä fenomenologia on syntynyt 1800- ja 1900-luvun taitteessa, jonka pohja on filosofiassa. (Backman & Himanka 2014.) Fenomenologisen analyysin lähtökohtana sanotaan olevan avoimuus. Fenomenologinen analyysi voi rakentua tutkimuskohteen tarkastelun lisäksi sekä tutkijan itsensä, omien kokemusten että ymmärrysprosessien tarkastelusta. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Hermeneuttisen analyysin päämääränä on ihmisen toiminnan, kulttuurin, taideteoksen tai tekstin merkitysten syvälinen ymmärtäminen. Ymmärtämiseen tähdätään systemaattisella tulkintojen tekemisen prosessilla, jota kutsutaan hermeneuttiseksi kehäksi: yksityiskohtien tulkinta vaikuttaa kokonaisuuden tulkintaan ja tutkimuskohteesta tehtyjen tulkintojen uudelleen tulkitseminen tuottaa yhä laajenevaa ymmärrystä kohteesta. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Taide on henkilökohtaista koska, se on aina tekijästä lähtöistä. Tekijä on aina yksilö ja tällöin tekijän kokemukset ovat yksilöllisiä ja henkilökohtaisia. Tutkimusotteeni on hermeneuttis-fenomenologinen, koska tarkastelen työssäni omia kokemuksiani opettamisesta sekä oppimisesta. Työssäni pohdin omaa ammatillista kasvuani sekä kompetenssiani suhteessa olemassa olevaan teoriapohjaan.

2.2 Elämäkerrallinen dialogi tutkimuksen tukena

Elämäkerrallisessa dialogissa, niin kuin sen itse ymmärrän, on tarkoitus verrata omia kokemuksia menneestä tähän päivään. Toki on otettava huomioon, että omat muistot saattavat värittyä uudelleen kerrottaessa, varsinkin jos ne ovat vanhoja. Tämä ei kuitenkaan tee muistoistani tai kokemuksistani epäluotettavia, sillä ne joka tapauksessa sisältävät minun henkilökohtaisen kokemukseni tietystä aiheesta tietyssä hetkessä ja ajassa. Kokemukseni ovat toki henkilökohtaisia ja siksi yksilöllisiä, mutta samalla tavalla kaikkien kokemukset ovat yksilöllisiä. Vaikka kokemuksemme ovatkin yksilöllisiä, siitä huolimatta huomaamme niissä samanlaisuutta. (Jyrä 2007, 26–27.)

Muistot ja kokemukset menneestä linkittyvät kokemuksiin työstä ja opiskelusta jotka taas kuuluvat hermeneuttis – fenomenologiaan. Käytän näitä kahta tutkimusmenetelmää työssäni päällekkäin ja lomittain, koska kokemukset niin opiskelusta kuin työstäkin vaikuttavat siihen, millaista palautetta saan, miten työssäni pärjään, sekä tuntemuksiini omasta ammattilaisuudestani. Samoin pohiessani omaa ammatillista kasvuani teatterialan ammattilaisena tai omaa kompetenssiani toimia taidealan opettajana, vaikutus on samalla tavalla kaksisuuntainen.

3 KOLME NÄKÖKULMAA TAIDEOPETTAJUUDEN TARKASTELUUN

Tässä luvussa tarkastelen omaa kompetenssiani toimia opettajana kolmen näkökulman kautta, jotka on valittu suhteessa opettamiseen, opettajuuteen ja opettajana toimimiseen.

3.1 Opettajan ammatti – identiteetti

Identiteetti on nykyisen käsityksen mukaan jatkuvassa muutoksessa oleva käsite, johon yksilön itsensä lisäksi vaikuttaa hänen ympäristönsä. Identiteettiä voidaan tarkastella yksilö – tai yhteiskunta lähtöisenä. Yksilökeskeisessä lähestymistavassa identiteetti voidaan nähdä samanlaisuutena, kuten sukupuoli, ammatti tai kansalaisuus, joka erottaa hänet toisista ja luokittelevat hänet osaksi jotain ryhmää tai yksilöllisenä, jolloin tulee huomioida henkilön ainutkertaiset kokemukset ja käsitykset. Yhteiskuntalähtöisessä lähestymistavassa taas huomioidaan ympäristön vaikutus identiteetin rakentumiseen. (Karjalainen 2015, 5-7.)

Opettajan ammatti-identiteettiin kuuluu työtä koskevat arvot, eettiset ulottuvuudet, tavoitteet ja uskomukset. Opettajan ammatti-identiteetin ja henkilökohtaisen identiteetin erottaminen toisistaan on haastavaa, sillä ne vaikuttavat toinen toisiinsa. (Karjalainen 2015, 8-11.) Tästä huolimatta opettajan identiteetti ja ammatti-identiteetti on jaettavissa kolmeen osaan.

Ensimmäinen osa on ammatti-identiteetti.

Sosiaaliset ja poliittiset vaikutteet, kuten niissä ilmaistut käsitykset hyvästä opettajuudesta vaikuttavat opettajien ammatti-identiteettiin. Ammatti-identiteetti on altis ulkoa tuleville paineille ja voi sisältää odotuksia ja toiveita, jotka ovat ristiriidassa keskenään. Toinen osa on koulu- tai luokkakohtainen identiteetti, johon ympäristö vaikuttaa. Tätä identiteetin osaa muokkaavat mm. koulun johto, oppilaat ja kollegat. Kolmas osa on henkilö- tai persoonakohtainen identiteetti. Tämä osa identiteetistä koskee opettajan työelämän ulkopuolista identiteettiä, johon kuuluvat perhe- ja sosiaaliset roolit. Perheellä ja ystävillä on yksilöön kohdistuvia odotuksia, jotka voivat aiheuttaa jännitettä identiteettiin. (Karjalainen 2015, 8-11.)

Ammatti-identiteetti tarkoittaa opettajan käsitystä ammatistaan ja itsestään opettajana. Ammatti-identiteetin muodostumisessa tärkeitä ovat kysymykset, kuka minä olen, kuka minä olen opettajana ja mitä odotuksia opettajan työhön kohdistuu. Opettajan ammatti-identiteetti kehittyy ja muotoutuu lopullisesti työssä. (Salovaara & Honkonen 2013, 25-26.) Opettajan ammatti-

identiteettiä siis rakentuu hänen oman persoonansa kautta, joka taas on muokkautunut sen mukaan, mitä opettaja itse on kokenut niin henkilökohtaisen elämänsä kuin opiskeluhistoriansa aikana. Opettaja on henkilö, joka on opiskellut jotakin asiaa tai alaa ja haluaa jakaa osaamistaan sekä oppimaansa eteenpäin muille. Opettaja ei ole koskaan valmis vaan oppii koko ajan, jos ei alastaan, niin itsestään.

Kuten opettajani Lassi Alhorinne sanoi opiskellessani Lahdessa: ”*Mitä muuta opettaminen on, kuin saada henkilö tekemään jotain sellaista, mitä ei ole koskaan tehnyt ja ymmärtämään, miten opittu teko rakentuu*” (Hämäläinen 2011).

3.2 Taideopettajan ominaisuudet

Minkälainen on hyvä taideopettaja? Tarkempi kysymys kuitenkin mielestäni olisi, mitä kaikkea hyvän taideopettajan tulee olla? Käyttämäni viittaukset Stenbergiltä, Kauppiselta ja Laursenilta käsittelevät perus opettajantyötä, mutta olen soveltanut niitä taideopettajuuteen.

Hyvä taideopettaja on ainakin hyvä opettaja. Hyvä opettaja on auktoriteetti mutta silti inhimillinen. Opettaja on johtaja mutta kuitenkin osa joukkoa. Opettaja on ammattilainen, joka tekee selväksi, missä menee opettajan ja oppilaan välinen raja, kuitenkin niin, ettei työnnä oppilaita luotaan etäisellä olemuksellaan. (Laursen 2006, 79.) Opettaja johdattaa oppilaitaan ymmärtämään uusia ilmiöitä hyödyntämällä heille tuttuja kokemuksia ja rinnastamalla niitä opittaviin asioihin. Esimerkkien kautta syntyy käsitys ymmärryksestä ja oletettavasti myös oppimisesta yhteisen ponnistelun tuloksena. (Kauppinen 2013, 23.)

Hyvä taideopettaja on oppilas. Opettaja on kiinnostunut opettamastaan aiheesta mutta samalla aktiivisesti ottaa vastuuta omasta kehittymisestään. Opettajan tulee tietää, mikä opettamassaan aiheessa on tärkeä oppilaan ymmärtää, tietäen samalla, että jokainen oppilas on yksilö eikä voi yleistää opettamaansa. (Laursen 2006, 201.) Vaikka Laursen puhuu kirjassaan opettajan työstä, mielestäni siinä mainitut opettajan ominaisuudet pätevät myös taideopettajiin.

On helppo saada esim. matematiikan opetuksessa oppilaat mekaanisesti noudattamaan jotain menetelmää niin, että he saavat tehtävistä oikeat tulokset. Tarvitsee vain käskä oppilasta

toistamaan menetelmää niin monta kertaa, että sen ratkaisutapa automatisoituu. Tämä ei auta oppilasta kuitenkaan yhtään, jos eteen tulee tehtävä, joka poikkeaa sen verran aikaisemmista, ettei automaattinen menetelmä toimi. Pitäisi soveltaa, mutta kun siihen ei ole harjaannusta. (Nykänen 2015, 47.)

Vertaan taiteen opetusta matematiikan opetukseen, koska niissä kahdessa oppiminen ja opettaminen ovat erilaisia toisiinsa nähden. Taiteessa työskennellään ja opitaan oman persoonan kautta eikä yhtä oikeaa tapaa oppia tai tehdä ole olemassa. Matematiikka on sääntöjen ja yhtälöiden opettelua sekä soveltamista. Kärjistäen sanottuna, matematiikkaa opetetaan tietyllä tavalla joka on opittava, sillä matematiikassa on olemassa oikea ja väärä tapa tehdä sekä oppia. Hyvä taideopettaja on autenttinen, aito ja ennen kaikkea, dialogissa.

Autenttinen opettaja haluaa rakentaa kunnioittavan suhteen oppilaisiin ja hän kunnioittaa oppilaidensa tavoitteita.

Hyvä opettaja ei kerää huomiota persoonaansa vaan luo yhdessä oppilaiden kanssa tilanteen, jossa kiinnitetään huomio jotain kolmatta eli aineen sisältöä kohti. (Laursen 2006, 57.)

Taideopettajan työhön vaikuttaa hänen siihenastiset kokemukset sekä henkilökohtaisessa elämässä että ammattielämässä. Tämä tekee taideopettajan työstä erityistä ja ainutlaatuista sekä on syy, miksi halusin sitä käsitellä opinnäytetyössäni. Taideopiskelu ja taideopettaminen pohjautuvat tähän samaan, molemmissa tehdään töitä itsensä kautta. Aikaisemmat kokemukset vaikuttavat omaan tekemiseen, riippumatta siitä oletko opiskelija vai opettaja. Tärkeää on, että tiedostaa itsensä ja sen, mitä haluaa vielä kehittää ja mitä se vaatii. Tai kuten opettajani Lassi Alhorinne sanoi opiskellessani Lahden Kansanopistossa: *”Taiteen opiskelu on kaikkein vaikein asia opiskella, koska siinä opiskellaan omaa itseään”* (Hämäläinen 2011).

3.3 Oppimiskäsitykset

Mitä on oppiminen? Oppimisella on monta määritelmää: Oppiminen on tietojen, taitojen ja kokemusten lisääntymistä niin, että ihmisen tietoisuudessa ja toiminnassa tapahtuu muutos. Oppiminen on ongelman ratkaisemista, sisäisten mallien muodostamista sekä uuden tiedon yhdistämistä vanhoihin tietorakenteisiin. (Opetushallitus 2007.)

Itse jakaisin oppimisen kahteen osaan, tiedon oppimiseen ja taidon oppimiseen. Tiedon oppimisella tarkoitan esim. matematiikan oppimista, siis oppimista, joka on enemmän mentaalista tai ”päänsisäistä”, kuin fyysistä. Matematiikan opiskelu on karkeasti sanottuna laskemista ja lukemista, siis oppimista joka tapahtuu opiskelijan päässä ja mielessä eikä vaadi kehollista toimintaa oppimisen vahvistamiseksi. Taidon oppimisella tarkoitan taas oppimista, jossa kehollinen toiminta on vaadittua oppimisen kannalta, esim. puolivolti. Tietysti päänsisäinen oppiminen on myös tarpeellista fyysistä tekoa opetellessa, mutta ilman fyysistä harjoittelua päänsisäisellä oppimisella ei mielestäni taidon oppimisessa ole niin suurta merkitystä.

Mitä sitten tarkoittaa taiteessa oppiminen ja miten oppiminen näyttäytyy taidekontekstissa? Oppimista on tutkittu paljon, mikä on johtanut erilaisten oppimiskäsitysten luomiseen. Oppimiskäsitys on käsitys siitä, miten ihminen oppii. Eri oppimiskäsityksillä on oma tarkastelunäkökulma siihen, miten ihminen oppii, mitä oppimisen aikana tapahtuu sekä millainen on oppijan ja opettajan rooli oppimisprosessissa. (Opintokeskus Sivis 2010.)

Valitsin kolme eri oppimisen teoriaa, joiden kautta tutkin oppimista taiteessa. Ensimmäiseksi teoriaksi valitsin sosiaalisen oppimisen teorian, koska se käsittelee mallin ja esimerkin merkitystä oppimisessa. Yksilön käyttäytymisen muotoutumisessa on olennaista yksilön ja yhteisön vuorovaikutus.

Yksilö tarkkailee jonkun ihmisen tai ryhmän käyttäytymistä ja muodostaa siitä sisäisen mallin, jota hän jäljittelee toiminnassa. Yksilön valmiuteen seurata mallia vaikuttaa erityisesti se, miten mallin käyttäytymistä palkitaan tai rangaistaan. Palkinta vahvistaa yksilön halukkuutta käyttäytyä mallin tavoin, kun taas rangaistus ehkäisee sitä. (Pruuki 2008, 12.)

Itse näen palkitsemisen ja rankaisemisen tässä kontekstissa joko hyväksyttynä tai kiellettynä toimintana oppimisprosessissa sekä molemmista tulevia seurauksia. Karkeasti sanottuna, tekeekö kuin oletetaan vai rikkooko annettuja sääntöjä.

Mitä sosiaalinen oppiminen sitten tarkoittaa? Ihminen on sosiaalinen olento ja me ihmisinä haluamme olla osa jotain ryhmää sekä tuntea kuuluvamme johonkin kokonaisuuteen. Tämä halu johtaa siihen, että me etsimme paikkaa siinä ryhmässä tai kokonaisuudessa, jossa olemme tai

haluamme olla. Tällöin se mitä yksilö tekee ryhmässä ja mitä ryhmä tekee kokonaisuutena vaikuttaa paitsi ryhmään kokonaisuutena, myös ryhmän yksilöihin.

Konstruktivistinen oppimisteoria on seuraava valitsemani teoria, koska sen lähtökohtana on ajatus, että ihminen pyrkii aktiivisesti rakentamaan ja laajentamaan omaa tietovarantoaan.

Konstruktivismi voidaan karkeasti jakaa kahteen pääsuuntaan: yksilökonstruktivismiin, jossa korostuu yksilön tiedon muodostus ja tiedolliset rakenteet, ja sosiaaliseen konstruktivismiin, jossa taas korostuu oppimisen vuorovaikutuksellisuus ja yhteistoiminnallinen ulottuvuus. Yksilökonstruktivismissa yksilö muodostaa havaintojensa perusteella jäsenyneitä tieto- ja toimintakokonaisuuksia eli skeemoja. Skeemat muodostuvat sulautumisen ja eriytymisen kautta. Sulautumisessa vanhaan skeemaan ”sulautetaan” uutta ainesta, eriytymisessä uusi skeema muodostuu vanhan tilalle tai rinnalle. Yksilön oppiminen käynnistyy hänen havaitsemiensa tiedollisten ongelmien ja ristiriitojen seurauksena. Oppimisen tehokkuus ja laatu riippuvat siitä, miten tietoinen ihminen on omasta tiedostaan ja kyvystään käsitellä sitä sekä oppimisprosessistaan. Tästä käytetään nimitystä metakognitio, jota voidaan kehittää erityisesti reflektion avulla. (Pruuki 2008, 16-17.)

Sosiaalisessa konstruktivismissa oppimisen perusidea on sisäistäminen. Sosiaaliseen konstruktivismiin lukeutuu myös tilannekohtainen kognitio; suuntaus joka korostaa, että oppiminen on kiinteästi sidoksissa siihen tilanteeseen, jossa se tapahtuu. Oppiminen on tehokasta tilanteessa, jossa sitä on tarkoitus myös käyttää ja hyödyntää. (Pruuki 2008, 19-20.)

Kokemuksellinen oppiminen on kolmas valitsemani oppimisen teoria, koska siinä opiskelijan kokemuksille ja elämyksille annetaan keskeinen rooli.

Oppiminen etenee nelivaiheisena syklinä, joka lähtee liikkeelle opiskelijan omista kokemuksista. Niitä seuraa kokemusten refleктоiva havainnointi, jolloin opiskelija miettii, mitä hän tunsi ja oppi. Tämän jälkeen kokemukset käsitteellistetään ja opittua kokeillaan aktiivisesti käytännössä. Käytännön kokemusta seuraa taas sen refleктоiva havainnointi. (Pruuki 2008, 13-14.)

Kokemukset voivat olla opiskelun ja oppimisen lähtökohtana neljässä eri merkityksessä:

1. Lähtökohtana voivat olla opiskelijan aikaisemmat kokemukset, joita hän tulkitsee nykyhetkestä käsin.
2. Opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus myös uusiin kokemuksiin, jonka jälkeen voidaan yhdessä pohtia niiden antia ja merkitystä.
3. Opiskelijalle voidaan tarjota roolikokemuksia, joilla hän eläytyy toisen ihmisen tilanteeseen.
4. Opetuksessa voidaan hyödyntää toisten kokemuksia. Esim. hyvä tapauskertomus voi johdattaa opiskelijoita pohtimaan omia kokemuksiaan tai joskus opettaja voi myös käyttää opetuksessa omia kokemuksiaan. Kokemusten kertomista seuraa yhteinen pohdinta kokemusten synnyttämistä ajatuksista. (Pruuki 2008, 15-16.)

4 OPETTAJANA TUKKATEATTERISSA

Tässä luvussa käsittelen kokemuksiani pitämästäni fyysisen ilmaisun kurssista Tukkateatterin jäsenille. Käyn läpi saamaani palautetta kurssille osallistuneilta ja reflektoin onnistumistani niiden kautta sekä kartoitan yhtymäkohtia omiin muistoihini ja kokemuksiini oppimisesta ja opettajista.

4.1 Fyysisen ilmaisun kurssi

Tukkateatteri on minulle entuudestaan tuttu paikka. Opiskelujen päätyttyä Suomen Teatteriopistossa vuoden 2008 syksyllä, päädyin avoimen casting tilaisuuden kautta Tukkateatteriin jäseneksi ja näyttelijäksi. Olin aktiivisesti mukana Tukkateatterin toiminnassa, kunnes pääsin Lahteen opiskelemaan vuonna 2010. Pidin kuitenkin yhteyttä tukkateatterin jäseniin ja joulukuussa vuonna 2014 oman ohjaukseni ensi-ilta oli Tukkateatterissa. Tukkateatteri on minulle kuin koti, siellä on tuttuja ihmisiä, joiden kanssa on sama intohimo tehdä sellaista teatteria mikä meitä itseämme kiinnostaa.

Kurssini jakautui kolmelle päivälle, kuusi tuntia päivässä. Suunnittelin kurssini niin, että ensimmäisellä kerralla keskityttäisiin enemmän psykofysiikan tekniikkaan sekä tekniikan soveltamiseen ilmaisussa. Seuraavalla kerralla pääpaino oli pinnoissa, miimisisä esineissä, tilan hahmottamisessa, esineiden käyttämisessä, toiminnan kuvittamisessa sekä perustekniikoissa kuten mieminen kävely. Viimeisellä kerralla käytiin läpi näyttämöväkivallan perusteita, jonka jälkeen osallistujat tekivät pienryhmissä lyhyitä esityksiä saadun opin pohjalta. Yhteisenä teemana oli ”satu twistillä” eli tuttu lastensatu jossa tapahtuukin jokin odottamaton muutos tai käänne. Demoissa keskityttiin keholliseen ja miimiseen ilmaisuun, eli puhetta ei käytetty ollenkaan, korkeintaan reaktioääniä tai ääniefektejä, kuten askeleet hahmon liikkeessa.

Päätin liittää näyttämöväkivallan osaksi pitämäni kurssia, koska samalla tavalla näyttämöväkivaltaa opiskellessa pitää keskittyä kehon hallintaan kuin psykofysiikassakin. Yhteistä on myös se, että molemmissa pitää olla tietoinen siitä mitä itse tekee ja miten toiminnot

voidaan toteuttaa teknisesti niin, että ne ovat hallittuja sekä turvallisia. Näyttämöväkivaltaa tehdessä kyse on myös luottamuksesta toiseen sekä itseen. Kun kuristamista harjoitellaan teknisesti oikein niin että se ei satu mutta samalla näyttää täysin todelliselta, se luo välillenne luottamusta. On aika rohkeaa päästää toinen lähelle, jotta hän voisi kuristaa sinua. Fyysisen tekemisen kautta te opitte myös omasta kehostanne.

Kurssin kokonaisuutta ajatellessani päädyin siihen lopputulokseen, että minun tulisi löytää kurssikerroille oma tasapainonsa kokeilun ja tekemisen välille. Tarkoitin siis sitä, että osallistujien pitää päästä kokeilemaan sekä tekemään käytännössä mitä milloinkin tehdään. Kuitenkaan pelkästä kokeilusta ei ole apua, jos en ole läsnä heidän tekemisessään, sillä omaa kehoaan ei voi nähdä ulkopuolelta, varsinkaan jos on keskittynyt fyysiseen tekemiseen. Itse muistan saman Teatteriopisto ajoilta Jyrki Nousiaisen tunneilta, että meille näytettiin harjoite kerrallaan mitä tultaisiin tekemään ja miltä sen suurin piirtein pitää näyttää. Tämän jälkeen teimme harjoitetta itsenäisesti opettajan seuratussa meitä ja antaen meille vinkkejä tekemiseemme tai korjaten teknisiä virheitä tekemissämme toistoissa.

4.2 Palaute ja reflektio

Kerroin niille Tukkatheaterin jäsenille, jotka osallistuivat kurssilleni, että tulisin pyytämään heiltä palautetta, jota sitten käyttäisin osana opinnäytetyötäni. Päädyin tekemään sähköisen lomakkeen, johon jokainen osallistuja voisi vastata nimettömänä. Tämä siksi, että suurin osa osallistujista oli minulle entuudestaan tuttuja ihmisiä, ja tämä saattaisi vaikuttaa heidän palautteeseensa. Nimettömyys antaa mahdollisuuden rakentavaan, rehelliseen ja negatiiviiseenkin palautteeseen. Kysymyslomakkeessa (LIITE 1) kysyin muun muassa osallistujien käsitystä fyysisestä ilmaisusta, mikä kaikki liittyy tai kuuluu fyysiseen ilmaisuun sekä mielipiteitä kurssista, johon oli osallistunut.

Käsittelen saamaani palautetta Lassi Pruukin (2008) kokemuksellisen oppimisen kautta, josta kerroin luvussa 3.3. Pruukin ensimmäinen lähtökohta oppimiseen ja opiskeluun ovat opiskelijan aikaisemmat kokemukset, joita hän tulkitsee nykyhetkestä käsin. Ensimmäiset kaksi kysymystä

tekemässäni lomakkeessa (LIITE 1) käsittelevät juuri kurssille osallistuneiden ennakkokäsityksiä tulevasta, joihin vastattiin seuraavasti:

Kysymys 1. Oliko sinulla ennakko odotuksia kurssia ja/tai kurssin aihetta kohtaan? Jos niin mitä?

Henkilö A: *”Odotin kurssia avoimen innokkaasti. Fyysinen ilmaisu erillisenä (pl. tanssi) oli minulle entuudestaan hieman oudompi aihe.”*

Henkilö B: *”Ennakko-odotuksena että opin jotain uutta fyysisestä ilmaisusta teatterikontekstissa.”*

Henkilö C: *”En kauheasti tiennyt mitä odottaa tältä kurssilta, oma kokemukseni fyysisestä ilmaisusta tulee monen eri maailman kautta, kuten tanssista ja monitaiteellisesta ilmaisusta.”*

Kysymys 2. Mitä sinun mielestäsi kuuluu / liittyy ”fyysiseen ilmaisuun”?

Henkilö D: *”Kaikki muu paitsi puhuminen.”*

Henkilö E: *”Keho, liike, oleminen, ryhti jopa ääni.”*

Henkilö F: *”Yhteys kropan ja ajattelun ja tunteiden välillä, että ne ovat menossa samaan suuntaan, tai jos eivät ole, niin sitten kyseessä tulisi olla tietoinen valinta.”*

Saamastani palautteesta voi päätellä, että osallistujilla oli jonkinlainen käsitys, mitä tuleva kurssini voisi sisältää. Heidän käsityksensä oli selvästi stereotyyppinen, mikä oli odotettavissa. Fyysisyydestä tulee helposti mieleen keho ja kehollisuus, joka taas tuo mieleen sanattomuuden ja puhumattomuuden.

Pruukin (2008) toinen lähtökohta oppimiseen ja opiskeluun: opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus uusiin kokemuksiin, jonka jälkeen voidaan yhdessä pohtia niiden antia ja merkitystä. Tähän kohtaan liittyvät kysymysten 3, 4 ja 5 vastaukset.

Kysymys 3. Vaikuttiko kurssi mielipiteeseesi? Miten?

Henkilö G: *”Minä olen aikaisemmin olettanut että olen opiskellut perinteistä näyttelijäntyötä, mutta tämä fyysinen ilmaisu näköjään kuuluu aiemmin oppimani piiriin.”*

Henkilö H: *”Vahvisti omaa ajatusta kaikkien elementtien yhteydestä toisiinsa.”*

Kysymys 4. Miten kuvailisit ulkopuoliselle henkilölle, mitä kurssilla tehtiin?

Henkilö B: *”Kurssilla harjoiteltiin eri fyysisen olemisen ja läsnäolon muotoja yksin ja kontaktissa. Tutustuttiin kehon mahdollisuuksiin erilaisten asioiden ilmaisussa, kuten ympäristötekijät ja ihmissuhteet.”*

Kysymys 5. Entä miten kuvailisit ulkopuoliselle henkilölle, mitä kurssilla opit?

Henkilö D: *"Että on hyvä muistaa oman fysiikan käyttö, ettei mene tunnevyöryksi tai liialliseksi analysoinniksi, tekeminen avaa asioita myös ajattelussa ja tunnepuolella."*

Yleisin harhaluulo mihin törmään kouluttaessani tai opettaessani on, että kehollinen ilmaisu on erityisen hankalaa ja että kehollinen ilmaisu on jotenkin oma lajinsa, jonka ei koeta liittyvän muuhun tekemiseen tai ilmaisuun vaan olevan oma lajinsa. Tätä harhaluuloa minä opetuksellani pyrin rikkomaan, fyysinen ilmaisu ja teatteri ei eroa "normaalista" teatterista mitenkään muuten, kuin että puheen sijaan ilmaisu ja teot painottuvat kehollisuuteen.

Pruukin (2008) kolmas lähtökohta oppimiseen ja opiskeluun on että opiskelijalle voidaan tarjota roolikokemuksia, joilla hän eläytyy toisen ihmisen tilanteeseen. Pruukin neljäs lähtökohta oppimiseen ja opiskeluun puolestaan on että opetuksessa voidaan hyödyntää toisten kokemuksia. Kokemusten kertomista seuraa yhteinen pohdinta kokemusten synnyttämistä ajatuksista. Nämä kaksi viimeistä kohtaa liittyvät niin paljon toisiinsa ja myös kysymyslomakkeeni loput kysymykset voisivat vastata molempiin kohtiin, joten käsittelen nämä kohdat yhdessä. Kysymys 6. Oliko sillä mielestäsi merkitystä, miten opettaja käyttäytyi ja/tai oli läsnä kurssilla?(suhteessa omaan oppimiseesi)

Henkilö C: *"Opettaja oli innostunut ja innostava. Pidin siitä, että opettaja teki itse ja kanssamme. Häneltä saattoi huoletta kysyä neuvoa ja tarkennuksia."*

Henkilö B: *"Selkeästi opastava ja helposti lähestyttävä ja avoin opettaja synnyttää luottamuksen ja silloin on helppo työskennellä."*

Kysymys 7. Mikä oli hyvää / mistä pidit?

Henkilö A: *"Vaikka kurssilla oli pääosin hauskaa, pääsimme myös syvempiin vesiin."*

Henkilö D: *"Pidin siitä että harjoitteita analysoitiin ja katsottiin ryhmissä toisten tekemistä. Katsomisesta oman kokemisen ja tekemisen rinnalla on suuri hyöty oppimisprosessissa."*

Kysymys 8. Mistä et pitänyt / missä olisi mielestäsi kehittämisen varaa?

Henkilö H: *"Olisin jättänyt enemmän aikaa pohdinnalle ja reflektiolle. Vaikka ohjaaja kysyi välillä tunteuksiamme, kaikkien kokemuksia ei kuitenkaan aina ehditty kuunnella."*

Henkilö G: ”Ohjaus oli mielestäni asiantuntevaa, joten vaikea sanoa varsinaista kehittämisaluetta.”

Henkilö E: ”Fysiikan käyttämisestä tarinoiden luomisessa, ettei keskitytty liikaa tekniikka-asioihin, kun tällä aikataululla niitä ei kuitenkaan voi ”oppia”, mutta saa tuntumaa.”

Osallistujat olivat palautteen perusteella selvästi oppineet niin minulta kuin toisiltaankin. Fyysistä ilmaisua opettaessani käytän mielikuvia helpottamaan fyysisen toiminnan ja toiston ymmärtämistä ja olen huomannut, että tietyt mielikuvat ns. ”aiheuttavat” haettua toimintaa. Tästä esimerkkinä harjoitus ”matkalaukut”, jossa harjoitellaan painon sekä vastuksen näkymistä kehossa. Harjoituksessa henkilöllä on kiire junaan ja hänen tulee juosta laiturilla juna kiinni, kantaen erittäin painavaa matkalaukkuja jommassa kummassa kädessä. Mielikuvan ollessa tarpeeksi yksinkertainen ja tarkka, se toimii jokaiselle joka harjoitusta tekee, riippumatta siitä onko kokemusta fyysisestä ilmaisusta vai ei.

Kurssilleni osallistuneet olivat palautteen perusteella enimmäkseen tyytyväisiä saamaansa opetukseen sekä sen laatuun. Seassa oli toki niitäkin, jotka antoivat negatiivista palautetta mikä, ei kuitenkaan tarkoita että olisin epäonnistunut. Positiivinen ja negatiivinen palaute antavat minulle opettajana käsityksen siitä, miten opettamani asia ja tapani opettaa sitä otetaan vastaan. Palaute on erinomaisen tärkeä kehittymisen apuväline ja työkalu, niin positiivinen kuin negatiivinenkin palaute.

Suunnitellessani kurssia asetin seuraavat oppimistavoitteet: kurssin aikana oppilas oppii hahmottamaan omaa kehoaan paremmin ja tarkemmin. Kurssilla opitaan hahmottamaan oman kehon reagoitua vastukseen ja painoon sekä sen hyödyntämistä miimisessä ilmaisussa. Kurssilla oppilas saa käsityksen kehollisen ilmaisun harjoittamisen hyödyllisyydestä, niin ilmaisu- kuin liikuntamielessäkin. Saamani palautteen pohjalta voin sanoa, että asettamani tavoitteet saavutettiin kurssini aikana. Osallistujat kokivat hahmottavansa oman kehonsa paremmin, oppivat oman kehonsa reagoitua vastukseen ja painoon sekä saivat jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä hyötyä on kehollisen ilmaisun harjoittamisesta.

5 MINÄ OPETTAJANA

Tässä luvussa käyn läpi omaa ammatti-identiteettiäni luvun 3 pohjalta, taideopettajan ominaisuuksiani sekä avaan valitsemieni oppimiskäsitysten näkyvyyttä opettamisessani. Kerron myös kehittämästäni opettamisen filosofiasta, lempeästä pakottamisesta.

5.1 Oma ammatti-identiteettini

On olemassa sanonta, joka menee jotenkin näin: ”*mitä enemmän oppii, sitä vähemmän tietää*” ja toinen vähintään yhtä kuuluisa sanonta: ”*tieto lisää tuskaa*”. Molemmilla viitataan siihen, että mitä enemmän oppii ja saa tietoa, sitä paremmin ymmärtää kuinka paljon opittavaa tietoa olisi vielä jäljellä opittavaksi. Olen opiskellut teatteria sekä harrastanut sitä jo vuosia ja siitä huolimatta minusta tuntuu, etten tiedä siitä vielä juuri mitään. Lassi Alhorinne puhui Lahden Kansanopistossa usein siitä, kuinka teatterin ja taiteen opiskelu on oman itsensä opiskelua. (Hämäläinen 2011.)

Tämä alkujohdantona siihen, millaisena näen oman ammatti-identiteettini. Monien vuosien harrastaminen sekä siihen päälle vielä alan opiskelu antaa minulle selkeän näkemyksen siitä, millaista taideopiskelu on oppilaan näkökulmasta. Koen että minun on helpompi esim. kouluttaa alan harrastajia juuri siitä syystä, että muistan sekä sen, mitä itse kävin läpi silloin kuin aloittelin taideharrastustani, että sen, mitä minä kaipasin opettajiltani ja/tai kouluttajiltani silloin. Mielestäni hyvän johtajan tulisi tietää, miltä johdettavista tuntuu olla jonkun johtamisen alaisena. Tarkoitin siis, että hyvän opettajan tulisi tietää millaista on olla opiskelija ja hyvän teatteriohjaajan tulisi tietää, millaista on olla näyttelijä. Miksikö? Koska silloin kun johtajan asemassa olevalla on kokemusta siitä, millaista on olla johtajan alaisena, hänellä on henkilökohtainen käsitys siitä, millainen on hyvä tai huono johtaja. Hän tietää omasta kokemuksestaan, mitä häntä ohjanneet johtajat ovat tehneet oikein ja mitä väärin. Tällöin hän itse pystyy välttämään tekemästä samoja virheitä sekä pystyy kehittymään itse paremmaksi johtajaksi.

Ihmisen muuttuessa muuttuu myös hänen identiteettinsä, tai kuten Hanna Karjalainen (2015, 1-4) sanoo: ”*Identiteetti on jatkuvassa muutoksessa oleva käsite, johon yksilön itsensä lisäksi vaikuttaa*

hänen ympäristönsä”. Tätä samaa ajatusmallia voidaan soveltaa myös esim. opettajan ammatti-identiteettiin, eli kuinka opettajan tapaan opettaa ei vaikuta ainoastaan hänen koulutuksensa opettajaksi, vaan hänen kokemuksensa sekä oppilaana olemisesta, että hänen henkilökohtaiset kokemukset elämästä.

Kokemukseni ja kouluni kehittävät minua sekä itsenäisenä taiteilijana että opettajana. Halua jatkuvasti oppia ja kokea uutta, koska teatteriala kiinnostaa minua niin paljon. Samalla kun opin ja koen uutta, nämä opit ja kokemukset monipuolistavat myös minun opettajuuttani. Henkilökohtaisen identiteettini lisäksi ammatilliseen identiteettiini kuuluu myös opettajan identiteetti ja siihen taas liittyy vahvasti se, mitä minä opetan.

Kaikki alkoi Suomen Teatteriopistosta, Jyrki Nousiaisen pitämästä psykofysiikan kurssista. Kyseinen kurssi oli pelkkiä fyysisiä harjoitteita kuusi tuntia päivässä, viisi päivää viikossa, kahden kuukauden ajan. Opittua voitiin toistaa ja muokata halutulla tavalla joka tuotti ”puhdasta” ilmaisua. Puhtaus oli saavutettavissa fyysisen toiston kautta, jonka avustamiseksi fyysinen rasitus oli pakollista, sillä se nopeutti oppimista. Kysymyksille tai turhautumiselle ei annettu arvoa, vaan painostettiin kokeilemaan yhä uudestaan, kunnes koki *”kehollisen ymmärtämisen”* eli huomasi tehneensä oikein ja tuottaneensa vaadittua ilmaisua omalla kehollaan, oman kehonsa kautta. (Hämäläinen 2008.)

Kuinka tämä sitten liittyy psykofysiikan, puhtaan ilmaisun tai kehollisen ymmärtämisen oppimiseen? Mitä tietoisemmaksi esiintyjä tulee omasta kehostaan sekä siitä, kuinka mielikuvien avulla saa kehonsa tuottamaan tarvittua materiaalia, sitä helpommaksi kehon ja mielen yhteistyö käy. Mitä tietoisemmaksi tulee oman kehonsa ja mielensä yhteistyöstä, siihen ei enää jatkossa tarvitse keskittyä niin paljon, se on osa kokonaisuutta. Tämä taas tarkoittaa sitä, että esiintymisestä tulee monipuolisempaa ja aidompaa tai autenttisempaa, kun esiintyjä on läsnä niin kehollisesti kuin henkisestikin. Kun on ymmärtänyt tuottavansa tiettyä fyysistä ilmaisua tiettyjen mielikuvien tai ajatusten kautta, siitä tulee voimavara omaan tekemiseen. (Hämäläinen 2008.)

Entä miten minä sitten opetan psykofysiikkaa, kehollista ymmärtämistä ja puhdasta ilmaisua? Minä olen kehittänyt itselleni opettamisen tavan ja filosofian, josta käytän nimitystä lempeä pakottaminen. (Hämäläinen 2016.) Lempeän pakottamisen voisi sanallistaa myös, että se

on ”keskittymistä pääasiaan”. Pitäessäni psykofysiikan tai näyttämäväkivallan koulutusta, olen huomannut usein, että kun ihminen turhautuu, hän lopettaa sen mitä oli tekemässä ja alkaa pohtia, mikä menee pieleen. Tämä lienee normaalia ja luonnollista, mutta mielestäni se on oppimisen kannalta haitallista, kun puhutaan jonkin fyysisen teon oppimisesta. Sen sijaan, olisi tärkeämpää jatkaa toistamista, jotta kehollinen ymmärtäminen on mahdollista ja se, miten saan osallistujan lopettamaan pohtimisen ja jatkamaan fyysistä tekoa tai toistoa, siihen käytän lempeää pakottamista.

Käytännössä lempeä pakottaminen toimii niin, että huomattessani jonkun turhautuvan, ensimmäiseksi motivoin häntä jatkamaan antamalla hyvää palautetta hänen tekemisestään tavalla joka motivoi häntä jatkamaan. Mikäli tästä huolimatta tekijä ei pysty täysin keskittymään toistojen tekemiseen, pyrin ns. ”ohittamaan” hänen turhautumisensa, eli toisin sanoen, en anna turhautumiselle arvoa ja kirjaimellisesti jätän sen tahallani huomioimatta. Saatan jopa verbaalisesti kumota turhautumisen; ”ihan sama”, ”mitä sitten” tai ”ei kiinnosta, lisää toistoja”. Tarpeeksi kauan ja selkeästi kun ilmaisee, ettei turhautumisella ole painoarvoa, turhautuminen muuttuu tekijän voimavaraksi ja tekijä pystyy jatkamaan toistojen tekemistä. Yksi tärkein seikka lempeässä pakottamisessa on positiivisuus ja huumori. On tärkeää olla positiivinen ja ainakin itse saan parhaita tuloksia, kun teen lempeää pakottamista huumorin kautta. Tämä siksi, että mikäli huumorin ottaa siitä pois, siitä tulee helposti totista ja vakavaa. Vakavuus taas helposti vierottaa tekijää oppimasta sekä vähentää oppijan halua ja mielenkiintoa opittavaa asiaa kohtaan.

Kouluttessani pyrin tasaisesti kannustamaan opiskelijoita, joko positiivisella palautteella heidän tekemisestään tai sanomalla ääneen, että tiedän heidän turhautuvan mutta että turhautuminen ei ole vaarallista tai millään tavalla huono asia ja itseasiassa aivan loistava lisävoima, joka kannattaa käyttää avuksi. Lisäksi on tärkeää sanallistaa kurssilaisille, että jättäessään huomioimatta heidän turhautumisensa tai ollessaan ”ankara” ei tarkoita mitään loukkaukseksi, vaan että sillä on suurempi merkitys heidän oppimisensa kautta. Keskittyessä tekemiseen ja jättäessään jatkuvan analysoinnin sekä turhautumisen taka-alalle itseasiassa nopeuttaa kunkin omaa oppimista. (Hämäläinen 2016.)

5.2 Minun taideopettajan ominaisuuteni

Käsittelen luvussa 3.2. siitä, millainen hyvän taideopettajan tulee olla ja millaisia ominaisuuksia hyvällä taideopettajalla on. Pystynkö minä sitten samaan ja millaisia ominaisuuksia minulla on taideopettajana?

Ensimmäisenä, olenko minä hyvä opettaja? Luvussa 4.2. käyn läpi saamaani palautetta Tukateatterin näyttelijöiltä, jotka osallistuivat kurssilleni. Saamani palaute oli enimmäkseen positiivista jonka pohjalta voisi väittää, että kyllä minä olen hyvä opettaja. Toki on myös totta, ettei heidän palautteensa ole koko muun Suomen tai maailman mielipide, mutta se ei olekaan tässä kohtaa tärkeää tai edes relevanttia. Se millä on merkitystä, on se, että onnistuinko minä siinä mihin pyrin? Tavoitteeni oli päästä opettamaan fyysisen ilmaisun alkeita niistä kiinnostuneille ihmisille, saada heidät ymmärtämään kehollisen ilmaisun tärkeyttä ilmaisussa ja saada heidät paremmin käsittämään omaa kehoansa. Jälleen, saamastani palautteesta on havaittavissa, että onnistuin tavoitteissani.

Kurssille osallistuneiden Tukkalaisten lisäksi on tärkeää kysyä, olenko minä itse tyytyväinen pitämään kurssiin ja pääsinkö minä itse mielestäni tavoitteisiini? Alun perin suunnittelemani kurssi sisälsi enemmän kurssikertoja, joka olisi antanut mahdollisuuden keskittyä enemmän kuhunkin asiaan kerrallaan ja kurssikerroilleni olisi tullut enemmän ihmisiä kuin mitä Tukalla pitäessäni oli. Jälkeenpäin ajatellessani olen ymmärtänyt, ettei opettajan työssä ole tärkeää se, mitä piti tapahtua tai miten sen olisi halunnut tehdä, vaan että pystyy toimimaan hetkessä ja että pystyy keskittymään siihen mikä on tärkeää, eli oppilaisiin ja päätavoitteeseen. Mitä sitten, jos kurssikerrat karsiuntuivat kymmenestä kolmeen tai mitä sitten, jos ilmoittautuneita ei olekaan viisitoista vaan viisi? Minulla on kolme kertaa ja ne viisi jotka haluavat oppia. En lannistunut vastoinkäymisistä ja keskityin sovittamaan opetukseni tilanteet mukaan.

Toinen vaatimani ominaisuus oli, että osaanko minä olla kuin oppilas, eli osaanko minä eläytyä ja samaistua oppilaana olemiseen taidealalla? Olen opiskellut näyttelijäntyötä kaksi vuotta Suomen Teatteriopistossa ja vuoden Lahden Kansanopistossa sekä suorittanut teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen Centria ammattikorkeakoulussa. Pelkästään näiden virallisten koulujen pohjalta uskallan väittää, että minulla on runsas kokemus opiskelijana olemisesta ja että osaan sekä pystyn opiskelijana olemiseen samaistumaan. Lisäksi itse olen sitä mieltä, että harrastaminen on oppimista ja opiskelua omalla tavallaan. Samalla tavalla kuin opiskellessa, harrastaessa jotakin

keskittyy harrastamaansa asiaan. Usein pitkäaikainen harrastaminen johtaa alan tai asian opiskeluun, varsinkin taidealalla.

Kolmas vaade taideopettajan ominaisuuksissa oli, että hyvä taideopettaja on autenttinen ja aito. Olen aina halunnut haastaa itseäni tekemään tai oppimaan enemmän, mitä enemmän olen saanut kokemusta. Autenttinen opettajuus on ammatillista pätevyyttä, joka pitää oppia. Opettaja muuttuu kuten myös oppilaat ja koulu. Sen tähden myös opettajan pätevyyden on kehityttävä. Kyky ja halu ottaa vastuu omasta kehittymisestään on osa autenttisuutta. (Laursen 2006, 28.)

Taidealan opiskelu ja harrastaminen on tehnyt minusta paljon sosiaalisemman ja avoimemman ihmisen kuin mitä nuorena olin. Minä, kuten moni muukin taidealan ihminen jonka tunnen, on ollut nuorena hyvin ujo tai sulkeutunut ihminen. Julkisuudessakin on monia ammatinäyttelijöitä, jotka kertovat haastatteluissa, että arjessa he ovat olleet tai ovat edelleen hyvin ujoja, sulkeutuneita tai hiljaisia ihmisiä, jotka viihtyvät joko pienessä ja tutussa porukassa tai jopa täysin yksin. Se, että olen oppinut olemaan avoimempi ja sosiaalisempi on vähentänyt jännitystäni sekä tehnyt minulle helpommaksi olla ihmisten edessä omana itsenäni, joka taas antaa minusta aidon ja autenttisen kuvan. Myös luvussa 4.2. olevassa palautteessa mainitaan, että olin kurssilaisteni mielestä ”rento ja helposti lähestyttävä”, jotka mielestäni ovat päteviä synonyymejä autenttiselle ja aidolle.

Minun taideopettajan ominaisuuksiani ovat myös minun henkilökohtainen persoonani sekä minun tapani opettaa itse opetustilanteessa.

Opettajan ammatti-identiteetin ja henkilökohtaisen identiteetin erottaminen on haastavaa ja jopa mahdotonta, sillä ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Ammatti-identiteettiin kuuluu työtä koskevat arvot, tavoitteet, uskomukset sekä eettiset ulottuvuudet. (Karjalainen 2015, 8-10.)

Karjalainen (2015) pohtii mielestäni viisaasti opettajan oman ja hänen ammatillisen identiteetin yhtäläisyyksiä sekä sitä, kuinka näiden kahden identiteetin erottaminen toisistaan on haasteellista. Itse en ole varma, onko identiteettien erottaminen toisistaan välttämättä edes tarpeellista. En tarkoita, etteikö olisi tarpeellista tiedostaa niiden erot, päinvastoin. Tarkoitan sitä, ettei ajattelisi niitä erillisinä kokonaisuuksina, vaan ajattelisi enemmän niiden tukevan toisiaan. Kuten sanottua, taideopettajan ominaisuuksiin vaikuttavat hänen omat kokemuksensa opettamisesta, opiskelusta sekä henkilökohtaisen elämän tapahtumat ja kokemukset.

5.3 Oppimiskäsitykset oman taideopettajuuden tukena

Suunnitellessani opettamista tai kouluttamista haluan tietää mitä opetan, kenelle tai kuinka monelle opetan, kuinka paljon minulla on aikaa opetuskerralle sekä mikä on oppilaiden kokemustausta, ylipäätään tai opetettavasta aiheesta?

Seuraa esimerkki. Minulta pyydetään fyysisen ilmiön alkeita käsittelevää kurssia. Minun on tiedettävä, kuinka paljon minä keskityn alkeisiin ja kuinka nopeasti on tarkoitus oppia enemmän. Minun on tiedettävä myös, onko opetettavia viisi, viisitoista vai viisikymmentä, sillä se vaikuttaa tapaan opettaa sekä opetuksen sisällön suunnitteluun. Tärkeää on tietää myös, onko osallistujilla aikaa vain yhtenä päivänä kolme tuntia vai kolmena päivänä kuusi tuntia päivässä. Lopuksi vielä, onko osallistujien joukossa aloittelijoita, harrastajia tai ammattilaisia sekä se, että onko mahdollisilla harrastajilla tai ammattilaisilla jo olemassa jonkinlainen käsitys tai kokemus aiheesta, jota tulen opettamaan.

Itse olen sitä mieltä, että uutta oppiessa, varsinkin kun kyse on fyysisestä toiminnasta, on hyödyllisempää oppia ryhmässä kuin yksin, sillä ryhmässä sinulla on mahdollista verrata omaa tekemistäsi muihin. Ei siis tietenkään niin, että pyrkisi vain kopioimaan mitä muut tekevät, vaan ikään kuin heijastamaan muista, onko oma tekeminen samannäköistä kuin muilla eli tekeekö oikein.

Tätä voisi mielestäni verrata sosiaalisen oppimisen teoriaan, jossa käsitellään mallin ja esimerkin merkitystä oppimisessa. Toisin sanoen, yksilö tarkkailee toisen yksilön tai ryhmän käyttäytymistä ja muodostaa siitä mallin jota hän itse pyrkii jäljittelemään. (Pruuki 2008, 12-13.) Olen Pruukin kanssa samaa mieltä. Koen että varsinkin alkeiden opiskelussa ja ylipäätään opiskelun alkupuolella, kun fyysinen oppiminen enemmän perustuu varsinaiseen fyysiseen toistoon sekä oman kehonsa hahmottamiseen fyysisen toiston aikana, on tärkeää, että tekijöitä on läsnä useampi. Väitän että yksilön ei ole niin helppo lopettaa omaa tekemistään, kun samassa tilassa on muitakin tekemässä samaa toistoa. Lisäksi, kun tehdään ryhmässä jotakin raskasta, se luo ryhmän sisälle omanlaisensa ”hengen”, joka kannustaa ryhmää jaksamaan yhdessä.

Miettiessäni fyysisen ilmaisun koulutusta ja opetusta, mietin myös sitä, onko tarkoitukseni opettaa ”pelkkää” tekniikkaa vaiko myös tekniikan soveltamista ilmaisuun ylipäätään. Tätä miettiessäni haluan tietää myös sen, ovatko oppilaani jo entuudestaan kokeneita esiintyjiä joko harrastuksen tai jonkin koulun kautta. Tämä tieto on mielestäni tärkeää siksi, että osaan hahmottaa, kuinka paljon minä voin vaatia osallistujilta. Tarkemmin sanottuna, tarvitseeko minun opettaa heitä ensin esiintymään ja sitten vasta keskittymään fyysiseen ilmaisuun vai voinko olettaa heidän jo tietävän jotain esiintymisestä ja voin aloittaa opetukseni keskittymällä fyysiseen ilmaisuun. Mikäli oppilaat ovat jo kokeneita esiintyjiä, voin olettaa heidän osaavan soveltaa opettamaani fyysistä ilmaisua osana ilmaisua ylipäätään. Tällöin opettamisessa ei ole enää niin paljon kyse perusteiden hiomisesta vaan opitun tekniikan soveltamisesta esimerkiksi teatterin lavalla.

Konstruktivisen oppimisteorian toisessa pääsuuntauksessa, yksilökonstruktivismissa, yksilö muodostaa havaintojensa perusteella jäsentyneitä tieto- ja toimintakokonaisuuksia eli *skeemoja* ja muodostuvat sulautumisen ja eriytymisen kautta (Pruuki 2008, 17). Tällainen tilanne on minusta herkullisin niin opettajalle kuin oppijalle, sillä oppija tietää jotain mutta oppii lisää erilaisia tapoja tehdä, kun taas opettaja pääsee näkemään käytännössä, kuinka oppilaat kukin omalla tavallaan soveltavat opittua omaan ilmaisuunsa. Voisi itse asiassa sanoa, että konstruktivistisessä oppimisessä ei olekaan kyse pelkästään opiskelijan oppimisesta vaan opettajan oppimisesta myös.

6 POHDINTA

Tässä luvussa avaan ja pohdin syitä, miksi olen kiinnostunut opettamisesta ja taideopettajan työstä. Pohdin myös, miten kokemukseni käytännönsuudesta sekä opinnäytetyöni kirjoittaminen on vaikuttanut kiinnostukseeni taideopettajana toimimisesta.

6.1 Miksi olen kiinnostunut opettamisesta taidealalla?

Teatteri oli minulle ensin harrastus, jota myöhemmin pääsin opiskelemaan. Olen aina halunnut kokeilla omia rajojani, oppia uutta ja päästä soveltamaan oppimaani käytännössä. Ollessani Tukateatterissa, ennen opiskelujani Lahdessa, tein vuosittain kahdesta neljää ensi-iltaa neljän vuoden ajan. Vaikka opin paljon ja kehityin esiintyjänä, tällainen liukuhihna työ alkoi pidemmän päälle olla raskasta ja vähentää intohimoa sekä kiinnostusta teatteria, taidetta ja esiintymistä kohtaan.

Tämä johdantona siihen, mikä herätti kiinnostukseni opettamiseen ja kouluttamiseen. Samalla tavalla kuin näyttelijäntyön opiskelu kiinnosti minua, koska siinä sain kehittää itseään oppien jatkuvasti uutta, opettajan ja kouluttajan työ herätti minussa saman kiinnostuksen ja intohimon. Sen sijaan että keskittyisin pelkästään omaan kehitykseen ja oppimiseen, opettajana tehtäväni on auttaa muita oppimaan ja kehittymään. Olisi hienoa, jos voisin toimia ikään kuin suunnannäyttäjänä tuleville teatterin ja taiteen opiskelijoille, näyttäen esimerkkiä omalla toiminnallani, osaamisellani sekä kokemuksillani alasta ja jopa elämästä.

Pääasiassa kouluttajan tai opettajan työ taidealalla oli jotain uutta, ikään kuin oma maailmansa. Sain jälleen haastaa itseäni uuden asian oppimisessa, samalla saaden uuden ja erilaisen näkökulman taiteeseen, teatteriin ja ilmaisuun. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen kautta olen oppinut näkemään erilaisia ja isompia kokonaisuuksia kuin mitä olen tähän mennessä nähnyt ja oppinut teatterin tai taiteen kentällä.

”Opettaminen opettaa opettajaa” on eräs viisauksista, jonka olen kirjoittanut oppimispäiväkirjani sisäkanteen opiskellessani TIO:ksi. En muista, kuulinko tuon lauseen joltain opettajalta, vai onko se joku oma pohdintani, mutta se kiteyttää taideopettajan työn sellaisena kuin minä sen näen ja koen. Opettamalla muita opin itsestäni, millainen olen ryhmänvetäjänä, mitä odotan ja vaadin muilta sekä ennen kaikkea, mitä odotan ja vaadin itseltäni. Lassi Alhorinteen sanoin: *”paras tapa oppia yhtään mitään on opettaa sitä.”* (Hämäläinen 2011.)

Ollessani itse opiskelijana minulla on ollut huikeita opettajia, jotka ovat jättäneet jälkensä minuun ja joiden vaikutuksesta olen saanut voimia sekä itsetuntoa jatkaa valitsemallani tiellä. Tämän mahdollisuuden haluaisin antaa mahdollisimman monelle muullekin toimiessani opettajana. Auttaa oppilaitani löytämään oman itsensä, saattaa heidät samalle matkalle jolle minäkin silloin lähdin ja jolla koen olevani edelleen.

Opettajan pyrkimykset eivät suuntaudu ainoastaan opetuksen sisältöön vaan myös oppilaiden innostamiseen asioiden oppimiseksi. Opettaja, joka on kiinnostunut vain aineen oppisisällöstä eikä oppilaiden oppimisesta on huono opettaja ja hän viihtyy todennäköisesti huonosti oppilaiden kanssa. (Laursen 2006, 28-29.)

Vaikka opettajan työssä on vastuussa muista, pitää myös huolehtia itsestään. Opettaessa tai kouluttaessa oppii paljon siitä, kuinka muut oppivat. Toisekseen opettaessa muita oppii myös itsestään ja omasta oppimisestaan.

6.2 Mitä olen taiteelta saanut, mitä haluan antaa muille?

Aloitin teatterin harrastuksena. Esiintymisen kautta olen oppinut paremmin ilmaisemaan itseäni ja olen alkanut ymmärtämään erilaisia ihmisiä paremmin. Näytelmän maailma ei ole totta siinä missä arki elämä, mutta näytelmän hahmojen tarinat usein pohjautuvat tosielämään. Näytelmän maailmassa käsitellään samoja teemoja ja asioita kuin normaalissa arjessa, joka on varmasti myös syy siihen, miksi teatteria on tehty ihmiskunnan historiassa jo antiikin ajoista alkaen. *”Taiteen opiskelu on kaikkein vaikein asia opiskella, koska siinä opiskellaan omaa itseään”* (Hämäläinen 2011).

Kuten luvussa 3.2. kerron, että taideopettajan ammatti-identiteettiin vaikuttaa niin hänen henkilöhistoriansa siinä missä hänen koulutushistoriansa ja kokemustaustansa, sama on sanottavissa taidealan opiskelijoistakin. Omat kokemukseni niin Suomen Teatteriopistosta kuin Lahden Kansanopistostakin voi tiivistää siihen, että meitä opetettiin oppimaan itsemme. Tämä sama pätee mielestäni myös taideopettajan työhön ja taideopettajuuteen ylipäätään. Opettajalla on kokemusta opettavastaan alasta, omasta henkilökohtaisesta elämästään sekä hänen omat kokemukset opiskelusta, jotka kaikki vaikuttavat siihen, kuinka hän itse opettaa ja ylipäätään toimii opettajana.

Opettajan roolissa voi ja saa toimia eri tavalla kuin toimisi omana persoonanaan. Roolia voi muuttaa, mutta persoonan muuttaminen on vaikeampaa. On tärkeää löytää oma tapa ja tyyli olla ja toimia opettajana. On tärkeää olla itselleen armollinen; vain keskeneräinen voi ja haluaa oppia. Opettaja kasvaa ja kehittyy työssään kokoajan. (Salovaara & Honkonen 2013, 27-28.)

Tätä työtä kirjoittaessani olen joutunut ja saanut uudelleen miettiä omaa asemaani taidealalla sekä omia kiinnostuksen kohteitani. Pyrkiessäni teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen suurin motivaationi oli jonain päivänä toimia taidealan opettajana. Tiesin myös hyvin pian opiskelujen alettua, että haluaisin suunnitella ja pitää jonkinlaisen koulutuksen tulevan opinnäytetyöni käytännönsuutena, halusin työni kautta saada aidon kokemuksen opettajan työstä taidealalla.

Olen aina ollut kiinnostunut taidealan moninaisuudesta, jolla tarkoitan siis sitä, kuinka kukin tekijä taidealalla tekee omanlaistaan sekä näköistään taidetta, joka taas johtuu kunkin omista lähtökohdista sekä kokemuksista. Opettajana toimimisessa pääsee lähietäisyydeltä seuraamaan jokaisen oppilaan omaa henkilökohtaista matkaa oppilaan omasta lähtökohdista kohti jotain suurempaa. Pääsee vaikuttamaan siitä, mitä kukin käy läpi omalla matkallaan, avustamaan kutakin pääsemään sinne, minne juuri se oppilas on matkalla.

Opettaja ei ole valmis, vaan jatkuvasti muutoksessa. Pitkään olen suhtautunut opettajiin ja auktoriteetteihin oman asiansa ehdottomana sekä järkkymättömänä asiantuntijana. Tätä työtä kirjoittaessa olen ymmärtänyt, ettei se pidä paikkaansa eikä voikaan pitää. Opettajan on tärkeää ymmärtää, mitä tekee ja miten se vaikuttaa niihin, joita hän opettaa. Odottaessani palautetta kurssilaisiltani olin rehellisesti sanottuna hermostunut. Ei se, että saisinko hyvää vai huonoa

palautetta niinkään minua hermostuttanut, vaan se, että olinko onnistunut välittämään heille sen minkä halusin. Olinko ollut ymmärrettävä?

Lukiessani saamaani palautetta, niin negatiivista kuin positiivista, olin iloinen. Minusta tuntui että olin todella vaikuttanut niihin, jotka kurssillani olivat. Olin saanut välitetyksi heille minun näkemykseni, niin että he ymmärsivät mistä puhuin sekä opettamaan osaamistani niin, että he todella oppivat jotain uutta. Positiivinen palaute kertoi minulle, mitkä tekemäni valinnat kurssia suunnitellessa olivat olleet oikeita ja toimivia. Negatiivinen palaute taas auttaa minua keskittymään epäloogisuuksiin kurssikokonaisuutta suunnitellessani sekä tapaani toimia opetustilanteessa.

Olen tässä työssä aikaisemminkin pohtinut sitä, kuinka jokainen oppilas luokalla on yksilö ja opettaessa luokkaa tai ihmisryhmää opettajan tulee olla tietoinen siitä. Minusta tuntuu että käytännönsuuden ja tämän opinnäytetyön kautta olen ymmärtänyt, miten opettamiseen pitäisi käytännössä suhtautua. Opettajana sinun tulee tiedostaa ensinäkkin se, että oli kyseessä luokka tai muu ryhmä, niin tämä luokka tai ryhmä on yksilö sinällään, varsinkin mitä kauemmin he ovat olleet samalla luokalla tai samassa ryhmässä keskenään. Toiseksi sinun tulee tiedostaa se, että ryhmässä tai luokassa olijat ovat kukin omia yksilöitään. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka luokka tai ryhmä on tietynlainen ryhmänä, siinä olevat henkilöt ovat kukin omia yksilöitä. Miten tähän kaikkeen voi sitten varautua etukäteen? Yksinkertaisuudella. Olemalla oma itsensä, olemalla rehellinen itselleen sekä niille, joita opettaa. Avata, mitä kautta ja miten on päätyntä siihen missä on nyt ja miten se on vaikuttanut siihen, mitä sinä opetat.

Taidealan hienous ja kirous on siinä, ettei yhtä oikeaa tai väärää vastausta ole olemassakaan. Kukin meistä tällä alalla työskentelee oman näkemyksensä kautta, johon vaikuttavat kunkin omat kokemukset niin omassa henkilökohtaisessa elämässä kuin työ- ja opiskelukokemukset. Kuten jo sanottua, opettaminen opettaa opettajaa. Kokemukset ovat tärkeitä kehittymisen ja kehittämisen apuvälineitä. Alkuperäinen ideani suunnittelemani kurssille oli saada käytännönkokemus omasta opettamisesta sekä opettajuudesta kirjallista työtä varten. Sitä se toki olikin, mutta myös paljon muuta. Nimittäin vasta nyt lukiessani läpi tätä kokonaisuutta, ymmärsin kuinka paljon enemmän ymmärrän itsestäni opettajana ja kouluttajana.

Olen ollut avoin kokemuksistani sekä käsityksistäni ja avoimuus on fenomenologisen analyysin lähtökohta. Olen käyttänyt tässä työssä omia muistojani sekä kokemuksiani, joka taas kuuluu elämäkerralliseen dialogiin. Olen tutkinut erilaisia oppimiskäsityksiä, joista en rehellisesti tiennyt tai välittänytkään tietää ennen työni aloitusta. Nyt olen huomannut osaavani soveltaa niitä käytännön työssä sekä ymmärtänyt niiden tukevan minun ajatuksia sekä mielipiteitä oppimisesta. Koen saaneeni paljon tältä työltä, josta kaikkea en varmasti vielä tässäkin vaiheessa hahmota. Mitä sitten haluan antaa muille? Taidealan ammattilaisen, joka johtaa ja opettaa omalla esimerkillään, käyttäen hyödykseen omia kokemuksiaan sekä osaamistaan. Teatteri-ilmaisun ohjaajan joka haluaa kehittyä jatkuvasti ja haluaa auttaa niitä, jotka jakavat saman rakkauden samaa alaa kohtaan kuin minä.

LÄHTEET

Kauppinen, A. 2013. Oppimistilanteita ja vuorovaikutusta. Vantaa: Suomalaisen kirjallisuuden seura, Hansaprint Oy.

Laursen, P.F. 2006. Aito opettaja – opas autenttiseen opettajuuteen. Keuruu: Otavan Kirjapaino OY.

Nykänen, E. 2015. Koulukirja. Saarijärvi: Offset Oy, Kirjataimi.

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa – tietoa, taitoa ja työkaluja. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Salovaara, R. ja Honkonen, T. 2013. Voi hyvin, opettaja! Juva: PS-kustannus, Opetus 2000, Bookwell Oy.

Stenberg, T. 2011. Riittävän hyvä opettaja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset lähteet

Backman, J. & Himanka, J. 2014. Filosofia.fi. Saatavissa: [http://filosofia.fi/node/2712#Husserlin fenomenologia menetelmän](http://filosofia.fi/node/2712#Husserlin_fenomenologia_menetelmän) luettu 27.9.2016

Jyrä, A. 2007. Kuin Liisa ihmemaassa, pro-gradu, Tampereen yliopisto. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/78145/gradu01935.pdf?sequence=1> , luettu 14.5.2016

Jyväskylän yliopisto. 2015. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>, luettu 1.3.2016

Jyväskylän yliopisto. 2015. Saatavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenologinen-analyysi>, luettu 2.3.2016

Karjalainen, H. 2015. Opettajaopiskelijan ammatti-identiteetti pedagogiikan, didaktiikan ja aineenhallinnan ammattilaisena, kasvatustieteen pro-gradu tutkielma, Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/45637/URN:NBN:fi:jyu-201504151589.pdf?sequence=1> , luettu 20.6.2016

Opetushallitus. 2007. Saatavissa:

<http://www.amiedu.net/jokeri/oppiminen/oppiminen.htm> luettu 5.9.2016

Opintokeskus Sivis. 2010. Saatavissa: <http://kouluttaja.ok-opintokeskus.fi/oppimisk%C3%A4sitys> luettu 21.9.2016

Julkaisemattomat lähteet

Hämäläinen, J. 2008. Työpäiväkirja 1, Suomen Teatteriopisto.

Hämäläinen, J. 2011. Työpäiväkirja 2, Lahden Kansanopisto.

Hämäläinen, J. 2016. Työpäiväkirja 3, Centria AMK.

Kysymyslomake kurssille osallistuneille.

Fyysisen ilmaisun alkeet – kurssi.

Palaute SINULTA, osallistuja, kurssista johon osallistuit Tukkatheaterin tiloissa 3.4., 10.4. & 24.4.

- 1. Oliko sinulla ennakko odotuksia kurssia ja/tai kurssin aihetta kohtaan? Jos niin mitä?**
- 2. Mitä sinun mielestäsi kuuluu / liittyy "fyysiseen ilmaisuun"?**
- 3. Vaikuttiko kurssi mielipiteeseesi? Miten?**
- 4. Miten kuvailisit ulkopuoliselle henkilölle, mitä kurssilla tehtiin?**
- 5. Entä miten kuvailisit ulkopuoliselle henkilölle, mitä kurssilla opit?**
- 6. Oliko sillä mielestäsi merkitystä, miten opettaja käyttäytyi ja/tai oli läsnä kurssilla? (suhteessa omaan oppimiseesi)**
- 7. Mikä oli hyvää / mistä pidit?**
- 8. Mistä et pitänyt / missä olisi mielestäsi kehittämisen varaa?**
- 9. Vapaa sana.**